

Beste mensen,

Het evangelieverhaal van Marcus hebben wij zonet gehoord in een vertaling van Lytta Basset. Is het jullie opgevallen dat zij 'de kwaal' waaraan de vrouw al twaalf lang lijdt, als 'zweep' vertaalt? Ze doet dat tweemaal: 'Meteen houdt het bloed op te vloeien en merkt de vrouw aan haar lichaam dat ze voorgoed van de zweep genezen is.' En op het einde zegt Jezus: 'Vrouw, je geloof heeft je gered. Ga in vrede en wees van jouw zweep verlost.'

Patrick heeft enkele weken geleden in zijn wekelijkse bijdrage daarover wat toelichting gegeven. Ik citeer hem:

De vondst van Lytta Basset is de letterlijke vertaling van het Griekse matrix als zweep. Dat is de letterlijke betekenis: een foltertuig. Pas in afgeleide zin spreekt het woordenboek van plaag, kwaal, ellende.

De vrouw heeft haar jarenlange ziekte beleefd als sociale uitsluiting, als zondigheid, onreinheid, als een straf van God. Dit foltert de geest. Telkens mensen uit haar omgeving een opmerking maken over haar ziekte, slaan ze met de zweep. In termen van Job, wordt de vrouw omgeven door de drie vrienden, die haar komen troosten met dit vals Godsbeeld.

In ons verhaal van vandaag handelt Jezus als God bij Job: Hij bevrijdt de vrouw van haar waanidee.

Patrick vroeg me om vandaag mijn eigen ervaringen bij ontmoetingen met mensen in de gevangenis te houden tegen de achtergrond van dit verhaal en de visie van Lytta Basset. Is er een gelijkenis met het lijden en kwetsuren van gevangenen? Kunnen de zweepslagen bijvoorbeeld omschreven worden als de haat, het misprijzen, het onbegrip, de visie 'eigen schuld dikke bult'?

Het gaat over de vraag: Hoe gaan wij om met misdaad en straf? En draagt onze houding bij tot meer mens-wording van onszelf, van de dader, van het slachtoffer, van de gemeenschap?

Ik vind dat een moeilijke en delicate oefening! Er zijn namelijk verschillende discours en ik citeer nu de gevangenisalmoezeniers in hun reactie op de uitspraak van Leonard over 'een soort van immanente gerechtigheid':

Er is het maatschappelijk en strafrechterlijk discours rond misdaad en straf en de vraag naar gerechtigheid maar daarnaast bestaat het discours gebaseerd op oeroude bijbelse verhalen en parabels over Kaïn en Abel, de moordenaar Mozes, de moordenaar-koning David, de fraudeur Zacheus, de overspelige vrouw, de verloren zoon, de goede moordenaar aan het kruis

Vanuit dit tweede discours dringt zich de vraag op: Ben ik dan de hoeder van mijn broeder? Ben ik de behoeder van zijn oneindig verlangen? Wie zijn dan de rovers?

Voor diegenen die deze week naar de andere film geweest zijn (El secreto de sus ojos) wil ik een scène uit het begin van de film en de slotscène eventjes weer oproepen. Bij het begin worden wij in een flits getuige van een brutale verkrachting. Vrij snel wordt het duidelijk dat de vrouw ook vermoord wordt. Op het einde van de film zien we hoe de inmiddels gepensioneerde justitiebeambte de echtgenoot van het slachtoffer na 25 jaar opnieuw opzoekt. Hij ontdekt daar dat deze man de dader, na zijn vrijlating, zelf in een kerker opgesloten heeft met de bedoeling om hem levenslang als mens te onteren.

Het was maar een film. Ik heb mij wel afgevraagd wat de kijkers bij deze laatste scène gedacht en gevoeld hebben. De misdaad was mensonterend. Wat is dan een rechtvaardige straf? En wat is dan barmhartigheid of mededogen?

De voorbije weken en maanden hebben we heel wat echt gebeurde misdaadzaken kunnen volgen. Het valt mij telkens op hoe 'tijdelijk' onze aandacht hiervoor is. Eenmaal het doek is gevallen, de straf is uitgesproken en de veroordeelde is opgeborgen achter de gevangensmuren, dan houdt ook de publieke belangstelling op

Soms zien en horen we nog hoe de rechter de veroordeelde voor het laatst toespreekt en een goede raad meegeeft. Iets in de zin van: Ik hoop dat je van je tijd in de gevangenis positief gebruik zult maken zodat je na het uitzitten van je straf als een beter mens opnieuw je plaats in de maatschappij kunt innemen.

Was het maar zo eenvoudig ! Het hele systeem waarin gedetineerden terecht komen staat immers haaks op het beantwoorden van zin- en betekenisvragen. Ik citeer de gevangensaalmoezieners uit het boekje "En Jezus schreef in het zand" :

Wanneer wij zien hoe mensen een geruime tijd van hun leven in de gevangenissen zitten te zitten, moeten leven in een toekomstloze, perspectiefloze voorlopigheid die hen berooft van de mogelijkheid tot het verwezenlijken van eigen verantwoordelijkheden, dan wordt duidelijk welk een uitermate funeste, aftakelende invloed dit alles moet hebben. Dergelijke effecten heeft de rechter zeker niet bedoeld toen hij zijn straf uitsprak. Hij mag dan ook weinig anders verwachten dan dat de gedetineerde na zijn vrijheidsstraf, nog initiatiefarmer, maatschappelijk minder weerbaar, psychisch nog meer gefnuikt in de maatschappij terugkeert, dan hij deze verlaten heeft.

Dit boekje werd uitgegeven naar aanleiding van de Vlaamse kerkdagen in Ieper in 1997. Toen al pleitten de gevangensaalmoezieners met meerdere argumenten voor een nauwere aansluiting van het gevangenisbestuur met de diaconale en profetische functie van elke geloofsgemeenschap "extra muros" .

Het was deze oproep die aan de basis lag van wat later het project Tralies uit de Weg zou worden, een project dat erin bestaat mensen van buiten en van binnen samen in gesprek te brengen. Oorspronkelijk heette dit project 'Gevangenen bevrijden' naar één van de zeven werken van barmhartigheid, het werk dat wellicht het meest verspiritualiseerd werd.

Ik keer nog even terug naar het slot van de film van deze week. De dader, die na jaren eenzame opsluiting het spreken ongeveer verleerd was, murmelt bijna onverstaaenbaar één zin: "Vraag hem (zijn opsluiter) dat hij asjeblijft met mij spreekt."

Het is vrij eenvoudig om op afstand misdadigers te diaboliseren. Wanneer je hen ontmoet, hen aanspreekt en beluistert, dan worden misdadigers mensen die een misdaad hebben begaan. De ontmoeting werkt bevrijdend, voor elkeen.

Ik wil eventjes gedetineerden zelf aan het woord laten. Zij schreven dit dankwoord voor de vrijwilligers van een gespreksgroep

Ruiselede, 29 maart 2010

Beste vrienden,

Voor ons gedetineerden is het heel belangrijk om gehoord te worden. Het doet dan ook enorm plezier dat mensen van buiten onze leefwereld bereid zijn om zonder vooroordelen naar ons te luisteren.

Deze weken zijn voorbijgevlogen en wij keken er telkens naar uit om u terug te zien en u beter te leren kennen. Wij willen u bedanken voor uw belangstelling in ons.

Het is nu tijd om afscheid te nemen. U gaat weg en wij blijven hier.

Denk af en toe nog eens aan ons.

De gedetineerden

Vrijheidsberoving is een zware straf ...maar ze wordt nog pijnlijker door het besef dat ze steunt op de morele verwerping door de maatschappij. De grote angst bij veel mensen in de gevangenis is de angst om gereduceerd te worden tot hun misdaad, de angst om voor eenmaal en altijd geassocieerd te worden met de misstap die ze hebben begaan en daardoor tot het uitschot, het crapuul van de maatschappij te worden gerekend, bij de verwerpen der aarde. De angst om geen kansen meer te krijgen, de angst om nooit meer 'iemand' te mogen zijn in de ogen van een ander. Dat is de zweep...

We hadden het vorige week over de mens als een wezen van oneindig verlangen en over datgene dat dit verlangen bedreigt, over de rovers

In onze gespreksgroepen ontmoeten wij veel slachtoffers van rovers. Wat mij het meest raakt, zijn de zovele jonge mensen die zoveel moeite hebben om 'binnen de lijntjes kleuren', die moeite hebben om te leven met grenzen en beperkingen. De individuele vrijheid boven alles, ten koste van zoveel... Wie heeft deze generatie zo verwend, zoveel luchtkastelen voorgespiegeld, met zoveel valse verwachtingen opgezaaid ?

Tom vroeg deze week in gevangenis in Ieper: Wie kan mij vertellen hoe ik van mijn geldverslaving kan afgeraken in een wereld waarin alles draait om geld. Wie zal mij, eens dat ik hier buiten ben, helpen om te leren tevreden te zijn met kleine eenvoudige dingen...

In de gevangenis wordt veel 'gestreden'.

Een gedicht dat voor mij bij dit vrijwilligerswerk inspirerend is en waarmee ik ook wil eindigen is het gedicht van Gerrit Achterberg *Over de Jabbok*.

*Toen ik het einde had bereikt
van mijn verdorvenheden,
stond God op uit het slijk,
en weende;
en ik stond naast Hem, ziende neder
op een verloren eeuwigheid.*

*En Hij zei: je had geen gelijk
maar dat is nu voorbij, van heden
tot aan die andere eeuwigheid,
is maar een schrede.*